

Olga Dąbrowska-Cendrowska
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
ORCID ID:0000-0002-7527-3789
e-mail: cendrowska@ujk.edu.pl

Malwina Popiołek,
Czy można żyć bez Facebooka? Rola serwisów
społecznościowych w sieciowym społeczeństwie
informacyjnym, Wydawnictwo Uniwersytetu
Jagiellońskiego, Kraków 2018, 237 s.

W 2018 roku ukazała się na polskim rynku wydawniczym książka Malwiny Popiołek pt. *Czy można żyć bez Facebooka? Rola serwisów społecznościowych w sieciowym społeczeństwie informacyjnym*. Autorka zaprezentowała zebrany materiał w dwóch częściach – teoretycznej i empirycznej. Stwierdziła: „zasadniczo można je czytać zupełnie niezależnie”. Jednak, moim zdaniem, stanowią one komplementarną całość. Potraktowane łącznie tworzą spójny obraz funkcjonowania serwisów społecznościowych głównie z perspektywy teorii dotyczących rozwoju i funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego.

Badaczka świadomie zdecydowała się na takie podejście do tematu. Jej zdaniem serwisy społecznościowe stały się integralną częścią Internetu. Niemal każdy, kto korzysta z sieci, używa mediów społecznościowych. Ta reguła dotyczy zwłaszcza młodego pokolenia, którego reprezentanci zostali poddani badaniom empirycznym. Autorka skoncentrowała swoje dociekania wokół trzech problemów badawczych, które niejako stały się także celami jej badań. Po pierwsze, starała się określić rolę i znaczenie serwisów społecznościowych w przestrzeni internetowej, a także w codziennym życiu badanych. Po drugie, podjęła próbę przeanalizowania przyczyn i konsekwencji korzystania i niekorzystania z Facebooka. Po trzecie, postawiła sobie za cel określenie roli i znaczenia Facebooka w sieciowym społeczeństwie informacyjnym. Badaczka starała się te problemy rozwikłać i przedstawić na łamach czterech rozdziałów – dwóch teoretycznych i dwóch empirycznych. Książkę uzupełniają indeksy – rzeczowy i osobowy, które ułatwiają nawigację po zawartych na jej łamach treściach.

Część teoretyczną Malwina Popiołek poświęciła dwóm kluczowym zagadnieniom. W rozdziale pierwszym scharakteryzowała serwisy społecznościowe, rozpoczynając od uporządkowania kwestii definicyjnych. Pokusiła się także o omówienie ich roli i miejsca w teorii mediów. Na uwagę zasługuje próba określenia relacji między serwisami społecznościowymi a nowymi mediami. Badaczka odniosła się do wiodących publikacji z tego zakresu. Uzupełniła ten fragment swojej książki charakterystyką wybranych serwisów zarówno polskich, jak i zagranicznych tj. Facebook, Instagram, Grono.net. czy Nk.pl.

W drugim rozdziale części poświęconej kwestiom teoretycznym Autorka przybliżyła zagadnienia dotyczące społeczeństwa informacyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem jego rozwoju historycznego oraz problemów definicyjnych. Starła się także nakreślić scenariusze rozwoju społeczeństwa informacyjnego w XXI wieku. Szczegółowo zaprezentowała jeden z jego modeli, mianowicie społeczeństwo sieciowe. Opisała jego mocne i słabe strony. Stworzyła ciekawy obraz funkcjonowania informacji we współczesnym społeczeństwie. Jednak na szczególną uwagę zasługuje próba scharakteryzowania władzy symbolicznej i ukazanie jej przejawów w sieciowym społeczeństwie informacyjnym.

Część drugą stanowi opis wyników badań empirycznych przeprowadzonych w latach 2013-2016. Badaczka zastosowała różne metody badań, co stanowi wartość tej publikacji. Łącznie wykonała 38 wywiadów pogłębionych (20 z osobami korzystającymi, a 18 z niekorzystającymi z Facebooka). Przeprowadziła eksperyment, w ramach którego badani mieli na tydzień usunąć swoje konta z Facebooka. Wykorzystała także obserwację uczestniczącą. Zebrane wyniki badań pozwoliły Malwinie Popiołek przeanalizować Facebooka, jak serwis społecznościowy w sieciowym społeczeństwie informacyjnym. Autorka skonfrontowała także, opisane w literaturze przedmiotu, przyczyny korzystania z serwisu, z tymi deklarowanymi przez badanych. Omówiła potrzebę kontroli i bezpieczeństwa w zakresie dostępu do informacji oraz funkcje Facebooka jako nadrzędnego źródła informacji.

Na uwagę zasługuje rozdział czwarty, który Autorka poświęciła tym respondentom, którzy nie korzystali z serwisu. Sporządziła katalog przyczyn oraz form niekorzystania z Facebooka. Zastanawiała się także, jakie konsekwencje w zmediatyzowanym świecie, szczególnie w społeczności akademickiej, w którym niemal każda jednostka prywatna i publiczna mają swoje profile w serwisie, niesie ze sobą brak konta. Autorka zadała pytanie, czy w tej specyficznej sytuacji można mówić o wykluczeniu, o braku dostępu do informacji, o swoistym „byciu na uboczu”. Przeanalizowała także społeczne postrzeganie osób, które starały się żyć bez aktywnych kont w serwisie. Stworzyła spis zysków i strat związanych z brakiem obecności w serwisie.

Uważam, że książka Malwiny Popiołek stanowi ważny wkład w rozwój dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach. Uzupełnia lukę w badaniach dotyczących

mediów społecznościowych. Należy podkreślić, że w czasopismach naukowych, tj. „Zeszyty Prasoznawcze”, „Studia Medioznawcze”, „Media Biznes Kultura”, „Zarządzenie Mediami” czy „Media i Społeczeństwo” opublikowano w ostatniej dekadzie kilkanaście artykułów, których przedmiotem badań był Facebook i inne serwisy społecznościowe. Jednak brakowało monografii poświęconej temu problemowi badawczemu. Monografii, na łamach której starano by się skonfrontować teorię z praktyką. Szczególną wartość tej książki stanowi udana próba połączenia różnych metod badawczych, sprawne przedstawienie otrzymanych wyników badań oraz osadzenie ich w kontekście teoretycznym.

Lektura książki pt. *Czy można żyć bez Facebooka? Rola serwisów społecznościowych w sieciowym społeczeństwie informacyjnym* sprawiła mi dużą przyjemność. Niewątpliwie jest to pozycja obowiązkowa dla wszystkich interesujących się mediami. Jest rzetelnym i wnikliwym kompendium wiedzy o funkcjonowaniu i roli serwisów społecznościowych w XXI wieku. Prezentuje bogaty materiał faktograficzny skłaniający do refleksji nad przeobrażeniami współczesnego komunikowania. Wartość merytoryczną publikacji podnosi bogata bibliografia, którą tworzą materiały źródłowe i opracowania.